

آنچه باید در مورد مراحل رسیدگی مالیاتی بدانیم

محاسبه مالیات:

شرکت‌ها مکلفند تا پایان تیر ماه، اظهارنامه الکترونیک مالیاتی سال قبل شرکت را تهیه کرده و برای حوزه مالیاتی خود ارسال کنند. حوزه مالیاتی از ابتدای آبان ماه لغایت پایان تیر سال آتی، مجاز به رسیدگی دفاتر شرکت است که از این طریق میزان مالیات شرکت محاسبه و ابلاغ می‌شود.

مثال: مهلت ارائه و رسیدگی به دفاتر سال ۱۳۹۲ چه تاریخ‌هایی است؟

تاریخ ارائه اظهارنامه سال ۱۳۹۲، تا پایان تیر ۱۳۹۳ بوده که توسط شرکت تهیه و ارسال می‌گردد و دفاتر شرکت برای دوره مالی ۱۳۹۲ از ابتدای آبان ۱۳۹۳ لغایت پایان تیر ۱۳۹۴ قابل رسیدگی است.

نحوه رسیدگی به پرونده‌های مالیاتی:

به هنگام رسیدگی، کارشناسان مالیاتی به طرق ذیل نسبت به بررسی پرونده‌های مالیاتی شرکت‌ها اقدام می‌کنند.

الف- نحوه کنترل:

۱- رسیدگی و کنترل اسناد مثبت براساس اظهارنامه عملکرد سالانه، ارزش افزوده فصلی و همچنین گزارش‌های فصلی ارسالی، دفاتر قانونی شرکت و سایر اسناد مثبت شرکت.

۲- اخذ اطلاعاتی در یافتی از مرکز اطلاعات و گمرک و ارگان‌های مربوطه و تطبیق آن با اظهارنامه ارسالی و اسناد مثبت مودی.

ب- نحوه رسیدگی:

حالت اول: شرکت اظهارنامه مالیاتی خود را در موعد مقرر ارائه نکرده باشد (بند ۱ ماده ۹۵ ق.م.م):

اگر شرکتی در موعد مقرر تکلیف قانونی خود را انجام نداده و اظهارنامه مالیاتی را تسلیم نکند، مبنای رسیدگی به دفاتر شرکت از طریق علی‌الراس خواهد بود. بدین صورت که ممیز راساً با توجه به اطلاعات و اطلاعات به‌دست آورده اظهارنامه مالیاتی را تهیه کرده و بر مبنای اظهارنامه تهیه شده اقدام به محاسبه مالیات شرکت می‌کند. مطابق (ماده ۱۹۲ ق.م.م) اگر شرکتی اظهارنامه مالیاتی خود را ارائه نکند، علاوه بر مالیات محاسبه شده، به میزان ۴۰ درصد نیز جریمه از ایشان اخذ می‌گردد که مبلغ فوق غیرقابل بخشش است، اما اگر شرکتی با تاخیر اظهارنامه خود را ارائه نماید، به میزان ۱۰ درصد مالیات متعلقه، جریمه می‌شود.

حالت دوم: شرکت اظهارنامه مالیاتی خود را در موعد مقرر ارائه کرده باشد (بند ۲ ماده ۹۵ ق.م.م):

اگر شرکتی اظهارنامه مالیاتی خود را به موقع ارائه کرده باشد و همچنین اسناد مثبت خود را تحویل کارشناسان مالیاتی قرار دهد، در بهترین حالت، ممیز مالیاتی به دفاتر و اسناد رسیدگی کرده و عیناً گزارش مودی را می‌پذیرد که در مرحله اول برگ تشخیص مالیاتی صادر می‌نماید و سپس بعد از گذشت مدت یک‌ماه برگ قطعی مالیاتی صادر می‌شود.

حال اگر مودی و کارشناسان مالیاتی در مرحله اول به توافق نرسیده باشند، پرونده مالیاتی دوره مورد نظر به بخش بند ۳ ماده ۹۷ قانون مالیات مستقیم ارجاع داده شده و تصمیم بر رسیدگی به دفاتر یا رد آن، به حوزه مالیاتی مذکور واگذار می‌گردد که مودی می‌تواند ظرف مدت ۱ ماه اسناد مثبت مورد اختلاف را به بند ۳ ارائه نماید (مدت رسیدگی توسط بند ۳، دو ماه است). بعد از رسیدگی بند ۳، می‌توان سه پاسخ از آن حوزه دریافت کرد که در ذیل به شرح آن می‌پردازیم:

الف) قبول (قابل رسیدگی): یعنی اظهارات مودی، دفاتر و اسناد مثبتة ارائه شده توسط ایشان قابل قبول بوده و کارشناس پرونده می‌بایست تشخیص خود را از طریق رسیدگی به دفاتر انجام داده و برگ تشخیص مالیات را صادر نماید. در این حالت ممیز به بررسی اسناد مثبتة پرداخته و درآمد و هزینه‌های شرکت را بررسی نموده و بر این مبنا، هزینه‌های غیرقابل قبول را شناسایی کرده و به تشخیص درآمد می‌پردازد.

ب) مردود: در این مرحله هیات بند ۳ از اظهارات مودی قانع نشده و مطابق قانون به حوزه اختیار داده می‌شود از طریق برگشت هزینه‌های شرکت به مالیات متعلقه تشخیصی برسند. در این روش حوزه و کارشناس مالیاتی مخیر است راسا تصمیم گرفته و نسبت به شناسایی مالیات اقدام نماید (در اینجا نیز شرکت به میزان ۱۰ درصد مالیات متعلقه جریمه می‌شود).

ج) مردود و غیر قابل رسیدگی: در این صورت، بنا به تشخیص بند ۳، دفاتر قانونی شرکت قابل قبول نبوده و غیرقابل رسیدگی تشخیص داده می‌شوند و رسیدگی اسناد شرکت بر مبنای علی‌الراس صورت می‌گیرد. بنابراین کلیه هزینه‌ها غیرقابل قبول بوده و درآمدهای شرکت توسط کارشناس طبق کتاب ضرایب مالیاتی و تشخیص حوزه انجام می‌شود (در اینجا نیز شرکت ۱۰ درصد مالیات متعلقه، جریمه می‌شود).

مراحل اعتراض به برگ تشخیص مالیاتی:

اگر شرکت به هر دلیلی برگ تشخیص صادر شده توسط حوزه مالیاتی را نپذیرد، مراحل شکایت و رسیدگی به شکل ذیل صورت می‌پذیرد (توضیح اینکه مودی در هر مرحله‌ای به کمیسیون برود و رای تعدیل نشود مشمول مبلغ ۱ درصد جریمه می‌گردد).

اولین مرحله اعتراض (ماده ۲۳۸):

مطابق ماده ۲۳۸ قانون مالیات‌های مستقیم، مودی به رئیس امور مالیاتی مراجعه کرده و اعتراض خود را اعلام می‌کند. در این مرحله اسناد مثبتة به رییس امور مالیاتی ارائه شده و ایشان در صورت تایید، یا اعتراض مودی را می‌پذیرد و یا مطابق تشخیص به عمل آمده و تسویه حساب مالیاتی، تخفیفی به مودی داده و در پشت برگ تشخیص موارد توافق را ذکر می‌نماید و مودی نیز توافق کرده، مالیات متعلقه را می‌پذیرد و تسویه حساب می‌کند. نهایتاً برگ قطعی طی مدت قانونی صادر می‌گردد. در صورتی که توافقی بین مودی و حوزه مالیاتی صورت نگیرد به مرحله دوم رسیدگی وارد می‌شویم.

دومین مرحله اعتراض (هیات بدوی):

در این مرحله مودی برگ تشخیص را نپذیرفته و طی اعتراض کتبی به هیات سه نفره حل اختلاف مالیاتی هدایت می‌شود. هیات بدوی شامل ۱- ممیز مالیاتی ۲- نماینده صنف یا اتاق بازرگانی یا سازمان حسابرسی ۳- قاضی دادگستری (ماده ۲۴۴ ق.م.م) است.

مودی برای حضور در کمیسیون هیات بدوی و اعتراض به برگ تشخیص، ۳۰ روز مهلت دارد به صورت کتبی درخواست خود را به حوزه مالیاتی ارائه نماید.

مودی موظف است گزارش کارشناس را که منجر به صدور برگ تشخیص شده، مطالعه کرده و لایحه دفاعیه خود را بر مبنای گزارش ارائه شده تنظیم کند. نکته بسیار مهم آن است که هنگام شرکت در جلسه کمیسیون، اسناد مثبتة مربوطه را به همراه داشته و به هیات تقدیم کند. نهایتاً بعد از تشکیل جلسه هیات بدوی و ارائه دفاعیات مودی، رای توسط کمیسیون به شکل‌های ذیل صادر می‌گردد:

۱- تعدیل: هیات بدوی مالیات متعلقه را بررسی و طبق اسناد مثبتة مالیات تشخیصی را تعدیل می‌نماید.

۲- رفع تعرض: هیات بدوی مالیات متعلقه را بر مبنای اسناد مثبتة و قانون، قبول نکرده و برگ تشخیص حوزه را رد می‌کند.

۳- اجرای قرار به جهت رسیدگی:

الف) رسیدگی از طریق تیم کارشناسی هیات حل اختلاف صورت گرفته و گزارش و تشخیص به هیات ارائه می‌گردد.

ب) پرونده مجدداً برای رسیدگی به حوزه مالیاتی مسترد شده و رسیدگی مجدد صورت گرفته و تشخیص به هیات ارائه می‌گردد.

۴- دعوت مجدد: اگر نماینده صنف یا ممیز کمیسیون در هیات حضور نداشته باشند مجدداً از مودی دعوت به عمل می‌آید.

۵- رد شکایت: شکایت مودی به هر دلیلی کمیسیون را قانع نکرده و اعتراض ایشان قبول نشده و رای برگ تشخیص مورد تایید واقع می‌شود.

سومین مرحله اعتراض (هیات تجدید نظر):

در این مرحله مودی مجاز است که بعد از ابلاغ رای، ظرف مدت ۲۰ روز به رای هیات بدوی اعتراض نموده و مجدداً به هیات تجدید نظر مراجعه نماید. توضیح اینکه مراحل رسیدگی در هیات تجدیدنظر دقیقاً همانند هیات بدوی است.

در این زمینه، نکات قابل توجهی وجود دارد که به شرح ذیل اعلام می‌گردد:

۱) رای تجدید نظر هم تراز مالیات قطعی است.

۲) مدت برای قطعی شدن ۱۰ روز است.

۳) رای تجدید نظر و قطعی می‌بایست همزمان ابلاغ شود.

۴) یک نسخه از رای‌های هیات و تجدید نظر به دادستانی انتظامی سازمان امور مالیاتی ابلاغ می‌گردد.

شرایط حضور مودیان در کمیسیون‌های حل اختلاف مالیاتی:

حضور مودیان برای شرکت در کمیسیون‌های حل اختلاف به سه روش امکان‌پذیر می‌گردد و اگر مودی شرایط فوق‌الذکر را رعایت نکند، نمی‌تواند در جلسه حضور یابد. (بند ۹ فصل دوم دستورالعمل دادرسی مالیاتی):

۱) مالک و صاحب امضاء شرکت: مالک شرکت می‌تواند به کمیسیون‌های حل اختلاف مالیاتی مراجعه و طبق لایحه تنظیمی، از عملکرد خود دفاع کند. توضیح اینکه روزنامه رسمی و ارائه کارت شناسایی الزامی است.

۲) کارمند حقوق‌بگیر شرکت: ابتدا با معرفی‌نامه به حوزه مالیاتی خود مراجعه کرده و اینکه کارمند شرکت است، توسط حوزه تایید شود.

۳) وکیل شرکت: شرکت وکیلی انتخاب نموده و در دفترخانه به ایشان وکالت محضری به جهت شرکت در کمیسیون ارائه نموده و هزینه حق تمبر را در حوزه مالیاتی پرداخت نماید.

مرحله چهارم اعتراض:

بعد از ابلاغ رای تجدید نظر، برگ قطعی به واحد وصول و اجرا ابلاغ می‌گردد. حال اگر مودی هنوز قانع نشده و به برگ تجدیدنظر اعتراض داشته باشد، مرحله چهارم اعتراض باید در دستور کار مودی قرار گیرد که می‌توان آن را در سه روش خلاصه کرد:

۱- هیات ماده ۲۱۶ ق.م.م:

در این مرحله پرونده مالیاتی شرکت به بخش وصول و اجرا جهت وصول مطالبات مالیاتی انتقال یافته و این هیات مکلف به رسیدگی شکایات ناشی از اقدامات اجرایی وصول و اجرا است. به شکایت مزبور به فوریت و خارج از نوبت رسیدگی و رای صادر خواهد شد. رای صادره قطعی و لازم‌الاجرا است که از دو جهت به بررسی مشکلات می‌پردازد:

الف- در مورد مالیات‌های مستقیم در صورتی که شکایت حاکی از این باشد که وصول مالیات قبل از قطعیت به مورد اجرا گذارده شده است. هرگاه هیات حل اختلاف مالیاتی شکایت را وارد بداند ضمن رای به بطلان اجرائیه، حسب مورد دستور اقدام لازم صادر یا نسبت به درآمد مشمول مالیات مودی، رسیدگی و رای صادر خواهد کرد.

ب- در مورد مالیات‌های غیرمستقیم هرگاه شکایت اجرایی از این جهت باشد که مطالبه مالیات قانونی نیست، مرجع رسیدگی به این شکایت نیز هیات حل اختلاف مالیاتی خواهد بود.

۲- هیات منتخب وزیر در ماده ۲۵۱ مکرر:

اگر مودی در مراحل قبل به نتیجه نرسد، می‌تواند از طریق نامه به وزیر، اعتراض خود را بیان نماید. اگر اعتراض وارد باشد (دایر بر غیرعادلان بودن مالیات که مستندا به مدارک و دلایل کافی باشد) یک هیات سه نفره منتخب وزیر تشکیل شده و به رسیدگی مجدد پرونده می‌پردازند. نکته اینجاست که امکان دارد مبلغ مالیات به دست آمده از مالیات قبلی بالاتر نیز باشد.

۳- شورای عالی مالیاتی ماده ۲۵۲ ق.م.م:

این شورا مهم‌ترین مرجع عالی سازمان امور مالیاتی است و بازوی مدیر کل سازمان امور مالیاتی و شاید هم وزیر امور اقتصادی و دارایی محسوب می‌شود. این شورا ۲۵ عضو از میان کارشناسان خبره در زمینه مسائل حسابداری و اقتصادی و حقوق دارد که به مدت سه سال توسط مدیر سازمان معرفی و توسط وزیر تعیین می‌گردند. ۱۵ نفر از اعضای این شورا باید از کارکنان وزارت امور اقتصادی و دارایی باشند. جلسات شورا با دو سوم اعضای رسمی و تصمیمات آن با حداقل نصف بعلاوه یک، معتبر است. شورا دارای ۸ شعبه سه نفره است.

مطابق ماده ۲۶۵ ق.م.م. در صورتی که شکایتی به شورا ارجاع شود، شورا پرونده را به یکی از شعب رسیدگی ارسال می‌کند. نحوه رسیدگی شعبه مزبور در شورای عالی مالیاتی به شکل ماهوی (ماهیت) است یعنی چهارچوب اصلی بررسی می‌گردد و به آیاهای پرداخته می‌شود. حال اگر شکایت مودی مطابق قانون پذیرفته شود، پرونده مورد رسیدگی به هیات هم‌عرض ارسال می‌شود تا در نهایت اجرای قرار برای رسیدگی به پرونده صادر گردد.

نکته اینکه (ماده ۲۵۹ ق.م.م) مودی ابتدا معادل مبلغ برگ تشخیص (رای صادره) سپرده‌گذاری نقدی یا ضمانتنامه بانکی یا وثیقه ملکی ارائه نموده و سپس طی یک نامه خطاب به مدیر کل، درخواست توقف وصول اجرا را اخذ می‌کند (در غیر این صورت اعتراض پذیرفته نمی‌شود).

مرحله پنجم اعتراض (دیوان عدالت اداری):

دیوان عدالت اداری به عنوان بالاترین مرجع قضایی بر عملکرد دستگاه‌های اجرایی و هیات‌ها و کمیسیون‌ها است.

اگر مودی در مراحل قبلی به نتیجه نرسیده باشد و قانع نگردد، شکایت خود را به دیوان عدالت اداری تسلیم می‌نماید. حال در دو حالت ارجاع پرونده به دیوان قابل ارائه است:

الف) چنانچه مودی به برگ تشخیص مالیات در موعد قانونی اعتراض نکرده باشد و موجب قانونی جهت طرح موضوع در هیات حل اختلاف مالیاتی بدوی وجود نداشته باشد و برگ تشخیص مالیات منتهی به صدور برگ قطعی مالیات شده باشد، در این صورت به موجب بند ۱ ماده ۱۳ قانون فوق‌الذکر، مودی می‌تواند به عنوان اعتراض به تصمیم اداره مالیاتی در تشخیص مالیات مورد مطالبه، تقاضای رسیدگی در دیوان عدالت اداری را بنماید.

ب) همچنین به موجب بند ۲ ماده ۱۳ قانون مذکور رسیدگی به اعتراضات و شکایات از آرا و تصمیمات قطعی هیات‌های حل اختلاف مالیاتی، منحصر از حیث نقض قوانین و مقررات یا مخالفت با آنها در صلاحیت دیوان عدالت اداری است.

بعد از اعتراض مودی، پرونده مالیاتی مورد نظر از بابت مالیات تعیین شده بنا به درخواست دیوان عدالت اداری مهر و موم شده و به دیوان ارسال می‌گردد. دیوان عدالت اداری صلاحیت رسیدگی شکلی به شکایات از آرای قطعی هیات‌های حل اختلاف مالیاتی را دارد و مودی می‌تواند از شورای عالی مالیاتی که بر علیه او رای صادر کرده به دیوان عدالت اداری نیز شکایت کند.

در نهایت بعد از رسیدگی‌های کارشناسان ذیربط، یا مالیات عینا تایید می‌گردد و یا دستور رفع تعرض صادر می‌گردد که در هر دو صورت، قطعی و غیرقابل برگشت است.